

Žiga Šorli: Mediji in politika – kriza brez zaključka

Žiga Šorli, 25.3.2013

»Trditev, da smo zaradi superiorne sposobnosti kapitalizma, da uporabi razpršeno védenje, prisiljeni kapitalizem ohraniti – še posebno v luči moje trditve, da močni instinktivni in racionalistični impulzi nasprotujejo morali in institucijam, ki jih ta zahteva – zastavlja vprašanje, kako smo prišli do takšnega nenadomestljivega ekonomskega reda.« (Hayek 1992, 12)

UVOD

To besedilo se usmerja v sólo koruptivno omrežje današnjih vladajočih elit in njihovih klientelističnih omrežij. Bolj kot samo omrežje je tukaj na udaru sam obstoj demokracije kot take. Načelo enakosti, o katerem govori naša Ustava¹, se zdi zgolj kot črka na papirju. Keane pravi: »Demokracično načelo enakosti med enakimi tudi predpostavlja, da je volja državljanov suverena in da so ti državljani sposobni izražati enotno mnenje – občo voljo – o zadevah splošnega političnega pomena. Za demokracijo je bistven argument, da je resnična volja preglasovane manjšine dejansko istovetna z občo voljo, kot je in ko je izražena v volji večine.« (Keane 1990, 144)

Torej, če ni zadovoljeno tej demokracični prepoziciji, imamo sploh še demokracijo? Na to vprašanje bomo skušali odgovoriti v tem teoretskem članku. Je odgovor na to morda Ljudska, nestrankarska demokracija, kakršno imajo dandanes na Islandiji? Danes, po 22 letih samostojnosti in »demokracičnosti« se sprašujemo enake besede.

Tok zgodovine teče naprej, tudi danes je slišati civilne pobude po ljudski demokraciji, ki bi delovala nadstrankarsko, vendar se za zdaj to zdi le kot nekakšna utopija, kot sanje, utemeljene s protesti in napol izdelanimi zahtevami. Glas ulice se sliši, vendar je na ulici le nekaj tisoč ljudi, premalo, da bi se slišalo; premalo, da bi rekli: to je demokracično in državotvorno dejanje. Smo res sposobni tega in – ima naša medijska in gospodarska struktura to moč, da se udejanji? Težko ob tovrstni lastniški strukturi, ki je predstavljena s številnimi teoretskimi članki in podatki o strukturah kapitala.

Smo sposobni preseči te okvire?

¹ »14. Člen: V Sloveniji so vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj, ali katerokoli drugo osebno okoliščino. Vsi so pred zakonom enaki.« (Uradni list 1991)

ZGODOVINSKI TEMELJI

»Brezobzirno pridobitniško hlastanje sploh ni značilno za kapitalizem, še manj pa je to njegov duh. Kapitalizem naj bi pomenil omejevanje ali vsaj racionalno umirjanje tega iracionalnega gona. Vsekakor pa je identičen s težnjo po zmeraj novem dobičku v kontinuiranem racionalnem kapitalističnem podjetju: s težnjo po racionalnosti.« (Weber 2002, 10)

S to mislijo Maxa Webra začenjamo razpravo. Kaj je ta racionalistični gon? Gre se za to, da vemo, kam in kako investiramo svoje potenciale, svojo delovno silo, svoje znanje in izkušnje. Slednje pa se ne smejo zrcaliti v dojemanju delovne sile zgolj kot stroška proizvodnje. K temu nas morajo voditi miselnost in preudarnost pred pohlepom po denarju. »Prav tako, kot je instinkt starejši od običaja in tradicije, sta slednja starejša od razuma: običaj in tradicija sta umeščena med instinkt in razum – logično, psihološko in časovno. Ne pripadata niti tistemu, kar včasih imenujejo nezavedno, niti intuiciji, pa tudi racionalnemu dojetju ne.« (Hayek 1992, 27)

Torej, če govorimo o etiki, ne moremo tukaj mimo tega dejstva, te evolucionistične avantgarde, ki ne more biti plod zgolj ene osebnosti. Racionalno delovanje kazi samo to. Intelektualizem je pojem, ki ima pri Gramsciju posebno težo, saj je po nekaterih merilih prav to lastnost industrialca, kar je pa seveda daleč od resnice, zato definira novi tip intelektualca skozi to prepozicijo: »Novi tip intelektualca, ki ga bo morala proizvesti prihodnja doba, bo moral obvladovati hkrati svet produkcije stvari in ljudi ter v eni osebi združiti dve poglavitni funkciji, ki sta se razcepili z nastankom civilne in politične družbe ob rojevanju kapitalistične dobe.« (Lukšič in Kurnik 2000, 48)

Vendar je ta intelektualni potencial usahnil ob eksponentnem vzponu finančnega psevdokapitalizma, kakršnega poznamo tekom procesa globalizacije. »Medtem ko torej evropski kapitalizem po zlomu Vzhodnega bloka danes tvori univerzalni ekonomski prostor, namreč prostor globalnega trga, se človeštvo drobi na nacionalne države in identitete z njihovim vsakokratnim pojmovanjem suverenosti in lastnega izvora.« (Beck 2003, 55) Ta narcizem majhnih razlik potiska vstran dejstva, ki se dogajajo nekako v senci, v senci naših pretvarjanj, da vemo praktično vse.

Na ta način vedno pademo pred znanstvene paradigme. »Znanstvena pretenzija po racionalnosti, ki hoče stvarno ugotoviti vsebnost tveganja v tveganju, se stalno sama razvrednoti. Na eni strani temelji na hiši iz kart spekulativnih domnev in se giblje izključno v okviru izjav o verjetnosti, katerih napovedi strogo vzeto ne morejo ovreči niti dejanske nesreče.« (Beck 2001, 35) Torej, znanstvena napoved tveganja, da bo prišlo do popolnega propada kapitalističnega družbenega reda, je neovrgljiva. To pa še ni vse.

»Na drugi strani pa je potrebno zavzeti vrednostno stališče, da bi sploh smiselno govorili o tveganjih. Ugotovitve tveganj temeljijo na matematičnih možnostih in družbenih interesih celo in ravno tam, kjer so predstavljene s tehnično gotovostjo.« (Beck 2001, 35) Statistika prikazuje številke, na katerih se testirajo domneve, vendar ali vemo, kaj te številke dejansko pomenijo? Zloraba tovrstnih podatkov je zelo pogosta. In kako imenujemo sistem, v katerem potemtakem sploh smo?

»Roparski kapitalizem je ustvaril zapleten industrijski sistem in visoko razvito tehnologijo; dopustil je, da se je demokratična praksa močno razširila in spodbudil nekatere liberalne vrednote, vendar v mejah, ki so zdaj postale preozke in jih je treba preseči. Ta sistem za sredino 20. stoletja ni ustrezen.« (Chomsky 2003, 65) Ni ustrezen, ker je postal preozek, da bi pogoltnil vse človekove pravice, zahteve, nove potrebe in blaginjo nasploh. Zato je danes kriza: kriza financ, gospodarstva, sociale in, kar je še najhuje, vrednot.

»Previdno bi morali oceniti doktrine, ki obvladujejo intelektualni diskurz, s posebno odgovornostjo do argumentov, dejstev in lekciji iz pretekle in sedanje zgodovine. Skoraj nesmiselno se je spraševati, kaj je *prav* za določene države, kot da bi imele te skupne interese in vrednote. In tisto, kar je morebiti prav za ljudi ZDA z njihovimi enkratnimi prednostmi, je zelo verjetno drugače za druge, ki imajo mnogo ožji obseg možnosti.« (Chomsky 2005, 51) Tu se ne gre za narcizem majhnih razlik. Razlike so katastrofalno drugačne, zato kriza.

In to tudi implicira naše sedanje stanje v socialni demokraciji, ki skuša posnemati Blairovo idejo tretje poti. »Tretjo pot mnogi povezujejo z amerikanizacijo politike. Pod tem merijo predvsem na medijsko dimenzijo političnega, ki postaja dominantna. K temu sodi tudi teoretska izpraznjenost voditeljev socialne demokracije, ki so se v zgodovini vedno lahko kitili z globokim poznavanjem družbe, ekonomije, politike in vseh odprtih teoretskih dilem.« (Lukšič 2000, 18) Socialna demokracija se tako gre namesto dogmatike pragmatiko.

Ta pot se ne obrestuje, kar se zelo dobro kaže v današnji krizi. Politika postaja medijski šov, tako da danes ne moremo več govoriti o dogmatičnih pristopih k reševanju krize: če slednji obstajajo, so le del nastopa. Politika izgublja svojo težo v kontrastnih razmerjih do ljudstva samega. Vendar tukaj so še drugi vidiki, čeprav se zdi, da se pozabljajo.

Zgodba o obdobju vladavine nove desnice v Angliji v drugi polovici 20. stoletja je pustila svoj pečat na levici, ki jo je takrat reševal Tony Blair. Po dolgi vladavini neoliberalnega konservativizma je morala levica ponuditi svoj nov pristop, ki se je zrcalil v politiki tretje poti. »Po vsej Evropi socialno demokratične vlade vodijo reforme države blaginje, rešujejo problem družbene izključenosti, odpirajo poti podjetnikom za nova partnerstva ter ustvarjajo stabilno gospodarsko bazo za

dolgoročno stabilnost in vlaganje.« (Blair 2000, 26) S tem je bila socialna demokracija oropana sama sebe in svojih levičarskih vrednot. Račun za modernizacijo je izstavil ta problem in še problem razvrednotenja politike z vidika moralno-etičnih stališč in stališč pravne in socialne države, čeprav sama ideja tretje poti ohranja določene elemente etatizma v procesu globalizacije.

»Socialni demokrati bi morali poiskati novo vlogo za narod v kozmopolitskem svetu. Porajajoča se globalna ureditev ne more vzdržati samo kot *čisti trg*. Trg v enaki meri razpada, kot nastaja: svet tisočih mestnih držav, kot so ga nekateri napovedovali, bi bil nestabilen in nevaren. Okrepitev vloge naroda je pomembna kot stabilizirajoča sila, ki bi delovala proti večni fragmentaciji.« (Giddens 2000, 133) Vendar ta teorija zgolj liberalizira socialno demokracijo, o kakem vsebinskem in taktičnem pristopu ohranjanja socialnega pa ni duha ne sluha.

MEDIJI IN POLITIKA LASTNIŠTVA

Z nastopom demokratične ere v Sloveniji je prišel problem, kaj narediti z vsemi državnimi podjetji, kaj je z našim razvojem, ipd.. »V vseh teh državah je socialni kapital padel na ničlo, kajti nezaupanje med posamezniki znotraj družine je izginilo in ni bilo nobene civilne družbe – celo v Češki ne, ki je imela pred drugo svetovno vojno eno najmočnejših civilnih družb v Evropi po zaslugi Tomaža Masaryka, z mrežo prostovoljnih združenj na prostovoljni podlagi z javnim izražanjem mišljenj in javno kritiko politikov.« (Kos 1998, 88)

Pomembno vprašanje je, kaj se je dogajalo v vzhodni Evropi, da je tako zaostala za zahodom. »V 15. stoletju se je začela deliti; zahod se je razvijal, vzhod pa je postal servisno področje, prvotni tretji svet. Delitev se je poglobila na začetku prejšnjega stoletja, ko se je Rusija umaknila iz sistema. Kljub Stalinovim grozljivim krvoločnostim in strašnemu uničenju zaradi vojn sovjetski sistem ni doživel pomembnejše industrializacije.« (Chomsky 2005, 38) Vendar nastal je drugi, ne tretji svet, ki še danes skuša predominirati ustaljene demokratične prakse.

In kje se najbolj kaže demokratični diskurz? V četrti veji oblasti: medijih. Iz tega se implicira pravica do svobode izražanja. »Svoboda izražanja je temeljna pravica vsakega posameznika. Je pravica, ki ni geografsko določena. Enako *pripada* državljanom članic EU in državljanom držav vzhodne in srednje Evrope. Brez svobode izražanja in svobode medijev ni demokracije.« (Bašić-Hrvatini, Kučić in Petković 2004, 12) Oropani smo bili tega dejstva, in kje imamo izhod, da pridobimo nazaj to srčiko demokracije?

»Vstopamo v obdobje človeške zgodovine, ki bo lahko poskrbelo za odgovor na vprašanje, ali je bolje biti pameten ali neumen. Najboljše bi bilo, če na vprašanje ne bi

dobili odgovora. Če bi ga dobili, bi samo dokazal, da smo bili ljudje nekakšna *biološka napaka*, ki je porabila svojih 100.000 let že od začetka usmerjena v uničenje sebe in še veliko drugega.« (Chomsky 2006, 18-19) Torej: sistematično uničevanje svojega okolja je človeštvo pripeljalo do roba. Žalostno dejstvo, ki se udejanja na zadnjih čereh kapitalizma. Vstop v družbo znanja razkriva to dejstvo.

O tem, kako so se lotevali države, pišeta Negri in Hardt: »Vzpon in padec države blaginje v dvajsetem stoletju pomeni še en cikel v spirali javnih in privatnih prilastitev. Kriza države blaginje je pomenila predvsem, da so z javnimi skladi zgrajene strukture javne pomoči in distribucije privatizirane in razlašene za privatni dobiček. Trenutni neoliberalni trend k privatizaciji energije in komunikacijskih storitev je še en obrat spirale.« (Negri in Hardt 2003, 247)

Današnje težave, tudi s privatizacijo temeljnih javnih dobrin, kot je voda, kaže na skrajno militantno vedenje lastnikov kapitala. Slednji nosijo oblast, kar je pa po Foucaultu višek moči. »Oblast je torej v svojih učinkih in taktikah precej globlja od gole sile prepovedi, ki jo generira država s svojimi aparati. To spoznanje je vse bolj prihajalo na plan v povezavi z neuspešnimi poskusi revolucionarnih prevratov, ki jih ni bilo več mogoče preprosto pripisati neenotnosti revolucionarnega subjekta ali premoči države.« (Lukšič in Kurnik 2000, 198)

Eden od najpomembnejših vzvodov oblasti so mediji. »Pomembnost medijev upoštevajmo kot del kulture današnjega sveta. Ne podcenjujmo vloge, ki jo imajo komunikacije in mediji pri razvojnih procesih, prav tako ne funkcije medijev kot instrumentov za aktivno udeležbo državljanov v družbi. Politični in izobraževalni sistemi morajo prepoznati svoje naloge pri razvijanju kritičnega razumevanja komunikacijskih pojavov med državljani.« (Košir in Ranfl 1996, 11)

Prepoznali so jih, vendar so pri svoji rasti potisnili v ozadje ključno dejstvo svobode medijev in komuniciranja. »Komunikacijska svoboda in t.i. notranja svoboda tiska sta lahko ogroženi tudi v demokratičnem, tržno naravnem sistemu. Medijska koncentracija že dolgo ni le prazna beseda, ampak povzroča hude posledice, kot je na primer homogenizacija vsebine.« (Erjavec 1999, 131) Homogenizacija vsebine je pravzaprav tisto, proti čemur se demokracija bori.

»Vsekakor pa na tej točki ne smemo pozabiti tudi na ključno vprašanje obeh tipov pluralnosti², kajti množični mediji lahko po drugi strani postavljajo omejitve legitimnim javnim razpravam v družbi.« (Kustec 2001, 204) Seveda se tu zavedamo, da je razvoj v smeri tržnega ekonomizma v Sloveniji prinesel svoje posledice, a tu se moramo zavedati tudi dejstva, da je v proces ustanavljanja medijskih družb, ki imajo večinoma politična-strankarska ozadja.

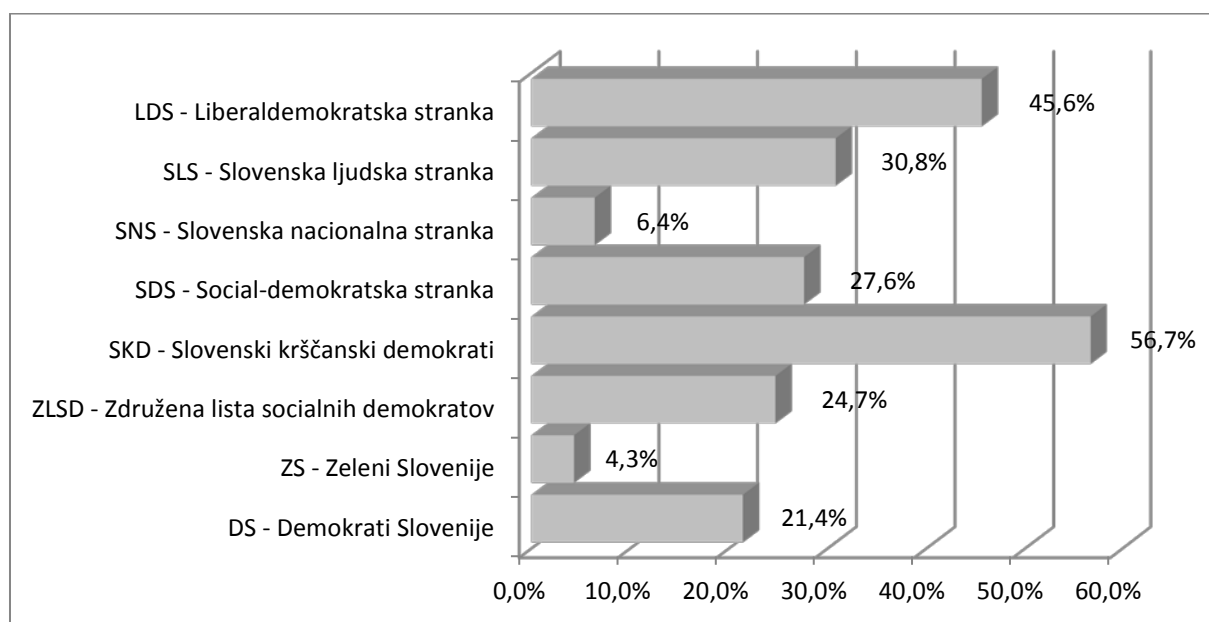
² Kvalitativne (raznolikost medijev po vsebini) in kvantitativne (raznolikost medijev po številu).

Primer tega je tudi vzhodna Evropa. »Paradoks deregulacije komunikacijske sfere v postkomunističnih državah je nespoštovanje obstoja dveh ravni regulacije – politične in ekonomske. V Sloveniji je tako rekoč popolna ekonomska deregulacija medijev povzročila številne nepravilnosti pri lastninjenju, nespoštovanje že tako ali tako nedodelane zakonodaje in prve pojave koncentracije. Pokazalo se je, da imajo ti procesi politične posledice.« (Bašić Hrvatini in Milosavljević 2001, 12) Posledice tega so blokade opcij, ki niso povezane s političnimi ozadji vladajočih strank.

»Teže je razumeti, da so mediji, ki so se skušali postaviti nasproti medijem kontinuitete, vzpostavljali 'ravnotežje' tako, da so oblikovali skrajno pristranski pogled, ki ni prenesel nobene drugačnosti, nobene polemčnosti, nobenega nestrinjanja.« (Mihelj 1999, 402) V bistvu pa odgovor ni tako težak: v ozadju vsega dogajanja je potekala bipolarizacija v slovenski politiki, kar ni težko zgrešiti.

Bipolarizacija pa je v Sloveniji obstajala že leta 1993, se pravi že dve leti po osamosvojitvi. V raziskavi Mladina 1993 so prikazali usklajenost znotraj družine pri volilnih opredelitvah glede strank, kar je prikazano na Sliki 1.

Slika 1: Stranke v "družinskem paketu"

Vir: (Mihelj 1996, 269)

Vendar v tem konceptu ne moremo mimo razlike med javnim mnenjem in mnenjem večine, v kolikor lahko govorimo o tem problemu, ki ga je izpostavil Rousseau v Družbeni pogodbi³. V bistvu se tudi pri izpostavljanju javnega mnenja kot takega

³ »Marsikdaj je precejšnja razlika med občo voljo in voljo; slednja namreč vedno upošteva skupni interes, prva pa meri na zasebni interes in je le vsota posebnih volj; toda če tem voljam odvezamemo vse pluse in minuse, ki se med seboj uničijo, dobimo kot vsoto razlik občo voljo.« (Rousseau 2001, 34)

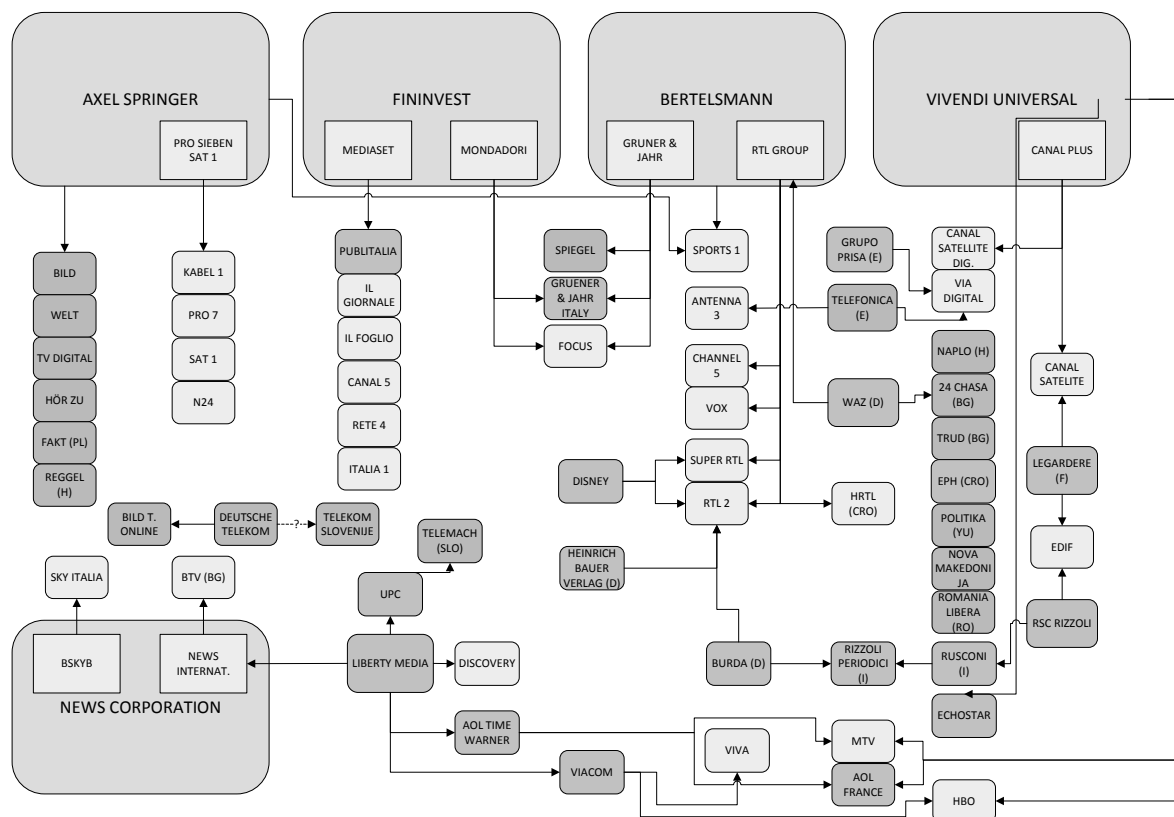
zgodijo manipulacije in druge oblike omejevanja, kot pravi Lippmann: »Nobeno volilno sredstvo, manipuliranje z območji ali spremembe v sistemu lastništva, ne more rešiti problema pri koreninah. Iz ljudi ni mogoče potegniti več politične modrosti, kot je v njih. In nobena reforma, pa naj bo še tako senzacionalna, ni resnično korenita, če zavestno ne pokaže, po kateri poti bomo premagali subjektivizem mnenja ljudi, osnovan na omejenosti človeške izkušnje.« (Lippmann 1999, 244)

Vendar je ta subjektivizem vedno podprt s strani političnega ozadja, ki se vedno naslanja na to izkušnjo. Za to potrebujejo medijsko koncentracijo

MEDIJSKE MANIPULACIJE LASTNIŠTVA

Lastniške povezave pogosto vedejo k novim oblikam oblastništva. Liberalno tržni koncept je povsem uničil evropski medijski prostor, kot je razvidno iz Slike 2:

Slika 2: Lastniške povezave med največjimi medijskimi korporacijami, ki delujejo v EU

(Bašić Hrvatin in Kučić 2005, 170)

Vendar, to je bilo 10 let nazaj. Danes, v časih demokracije, se oblikuje nova razsežnost tega načina vladanja. »Vezivno tkivo tega načina vladanja je javni interes, ki se ne nanaša samo na razlikovanje med zasebnim oziroma posebnim interesom in

splošnim dobrim, temveč zajema tudi njegovo »materialno« razsežnost. Temeljna funkcija republike je, da to razliko prepozna in ji pri vladanju sledi.« (Bašić-Hrvatina 2012) Javni interes se pri tem medijskem kaosu pogosto izrablja za politične obračune in strateške monopolne prevzeme v gospodarstvu in negospodarstvu, še posebej medijih.

»Temeljno vprašanje razumevanja, kako korupcija deluje, je njen vpliv na vladanje – bolj natančno slabo vladanje, ki uničuje demokracijo. Demokracija zahteva, da tisti ki vladajo, to počnejo v korist (ne interesu) vseh. Demokracija temelji na svobodi izražanja, svobodi govora in svobodi medijev. Koruptivni mediji pa so smrt demokracije. Takšni mediji so globoko nedemokratična inštitucija, ki državo spreminja v zasebno podjetje.« (Bašić-Hrvatina 2012) V bistvu ta citat nakazuje, kako daleč smo z implementacijo demokratične politike v našo družbo.

»Z zakonodajo, v internih aktih in kodeksih poklicne etike je treba sprejeti načela in mehanizme preprečevanja in sankcioniranja poskusov, da bi medije instrumentalizirali za politične in ekonomske cilje izdajateljev ali lastnikov.« (MEDIAWATCH 2006) Tudi priporočilo iz leta 2006 je še danes zelo relevantno, saj, danes v slovenski družbi obstaja močna politična polarizacija medijev.

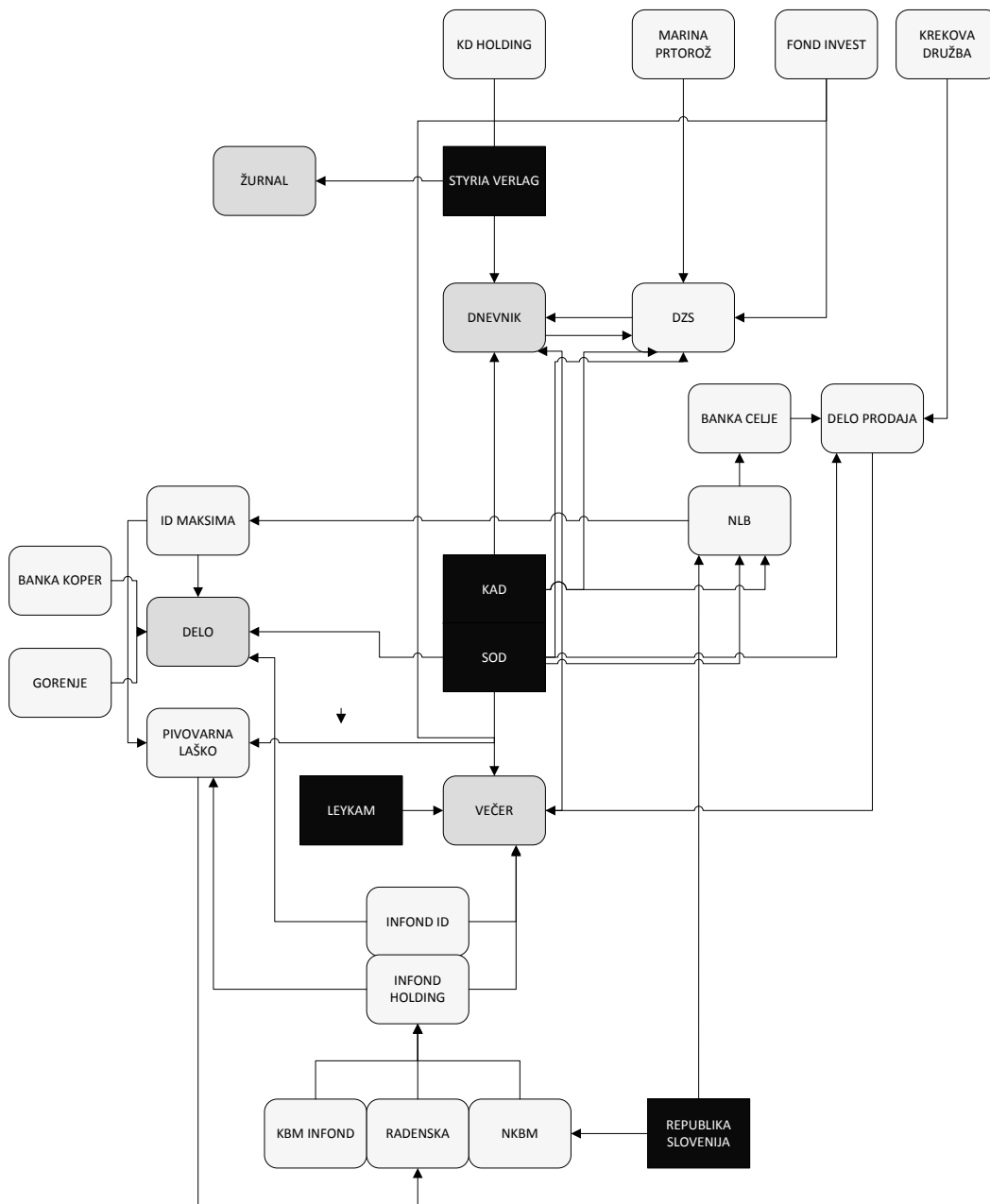
V bistvu lahko nekako slovensko situacijo primerjamo z splošno situacijo znotraj Evropske unije: »V zadnjih letih se je evropska medijska politika ironično, a ne tudi nepričakovano, spremenila. Ker globalna gospodarska integracija vse bolj slabi pomen državnih mej in gospodarski vpliv nacionalnih držav, so začele države krepiti položaj "domaćih" medijskih podjetij. Posledici tega dogajanja sta dve. Prvič: države so postale do pojava medijske koncentracije strpnejše, prevladujoča medijska podjetja so povečala tržni delež, število organizacij za nadzor medijev se je zmanjšalo. Drugič: odpor proti mednarodnemu nadzoru medijske koncentracije se je povečal.« (Center za javno komuniciranje Ljubljana 2004)

»Današnje razprave o vplivu politike (in države) na delovanje medijskih institucij v Sloveniji so po svoji vsebini podobne razpravam v začetku devetdesetih let, ko se je takratna politična elita odločala o transformaciji medijskega sistema, zlasti o načinu privatizacije družbene lastnine.« (Bašić-Hrvatina in Petković 2007, 14) Vse se premika v smeri koncentracije in homogenizacije medijskih monopolov brez državnega nadzora. S tem se tudi oblikuje javno mnenje po tej podobi, torej brez svobode, brez nadziranja sovražnega govora, in ravnodušnost do teh pojmov, ki jih je opredelil Hegel⁴.

⁴ »Svoboda javnega izražanja, zadovoljitev goreče želje po izražanju mnenja, je neposredno zagotovljena z zakonskimi predpisi in odredbami, ki njene nezmernosti deloma preprečujejo, deloma kaznujejo. Posredno temelji na neškodljivosti, ki je utemeljena predvsem v razumnosti ustave, trdnosti vlade in javnosti zborovanja stanov« (Hegel 2007)

Pluralizacija medijskega prostora prinaša nove izzive. Slednje predstavljajo sprotne regulacije medijskih zakonodaj in prilagajanje slednjih na nove tehnologije in nove medijske vsebine. »Konvergenca, združevanje različnih medijev, ki se vse bolj zgoščujejo na osnovi internetnih tehnologij, je za medijske regulatorje velik izziv. Prenos slike se z radijskih valov seli na kable, satelite in zaslone mobilnih telefonov, enako velja za zvok. Medijska zakonodaja se prilagaja počasneje, legalizira obstoječe stanje in se zapleta v stare razprave o smiselnosti uravnavanja medijskih vsebin.« (Bašić Hrvat in Kučić 2005, 103)

Slika 3: Povezane lastniške strukture splošno informativnih dnevnikov

Vir: (Bašić-Hrvat in Kučić in Petković 2004, 74-75)

Glede na sliko 3 je izogibanje smiselnosti zgolj pesek v oči. Na tem mestu lahko izpostavimo misel Alexisa de Tocquevilla: »Ko svoboda tiska najde ljudi v prvem stanju, jih še dolgo časa pušča v navadi, da trdno verjamejo brez premisleka; le da iz dneva v dan spreminja predmet njihovih nepremišljenih prepričanj. Tako na celotnem intelektualnem obzorju človeški duh še naprej vidi samo eno točko naenkrat; le da se ta točka neprestano menja.« (Tocqueville 1996, 187)

Nasičenost medijev z vsebinami in stalno menjavanje diskurza vodi k totalnemu uničenju medijskega prostora. »Mediji objavljajo vse več hibridnih sporočil, v katerih se pod navidezno podobo novinarskega prispevka skrivajo oglaševalska sporočila, zid med oglaševalskim in uredniškim delom se počasi podira pod pritiskom ustvarjanja vse večjega dobička, uredniki postajajo vse bolj odgovorni za tržno uspešnost medija in vse manj za oblikovanje uredniške politike.« (Bašić-Hrvatini, Kučić in Petković 2004, 89-90)

Po eni strani so šle zadeve premalo intenzivno v polje heterogenosti vsebin, po drugi strani pa preveč intenzivno na financiranje s področja oglaševanja, ki je postalo največji in skoraj edini vir financiranja medijev, z izgubo oglaševalcev bi izgubili svoj največji vir prihodkov, vendar za ceno neodvisnosti: »Zahteva po medijski neodvisnosti in avtonomiji znotraj korporativnega sveta je zahteva po radikalni spremembi sistema, v katerem delujejo mediji. Naivno bi bilo pričakovati, da je zdajšnje medije možno reformirati in jih zavezati, da delujejo v javnem interesu, brez sočasne spremembe po spremembi produkcijskih odnosov, znotraj katerih delujejo mediji in zahteve, da tudi država deluje v interesu javnosti.« (Bašić Hrvatini in Kučić 2005, 174)

Potem, ko se začnemo zavedati tega dejstva, da smo bili oropani svojih lastnih pravic, se žalostno vračamo na okope in se gremo bitko z mlino na veter, medtem ko statistike kažejo bajno podobo »razvitega« sveta. »Nekje v ozadju samozadostnega občudovanja pa so zamolčani učinki načrtne socialne politike zadnjih let, na primer *osnovni pokazatelji*, ki jih je pred kratkim objavil UNICEF in kažejo, da v ZDA vlada najslabše stanje, primerljivo samo še s Kubo, revno državo tretjega sveta, ki je pod stalnim napadom planetarne supersile že skoraj 40 let – in sicer glede umrljivosti otrok, mlajših od pet let.« (Chomsky 2005, 129) Da o ostalih socialnih statistikah niti ne govorimo.

Po drugi strani pa se ne zna pridobiti splošnega javnega mnenja o takih precej usodnih statističnih spekulacij in učinka psihoanalitične neizrekljivosti užitka, ko bi posameznik dejansko povedal, kaj si misli o takih malverzacijah. »Tradicionalne glasovalne poizvedbe imajo nenavaden učinek, da hkrati uničijo tako preiskovanje skupin pritiska, kot tudi preiskovanje nagnjenj, ki ne morejo biti izražena kot ekspliciten diskurz. Prav zaradi tega zdajšnja oblika glasovalnih poizvedb ne more

dati nikakršnih napovedi, kaj se bo zgodilo v kriznih situacijah.« (Bourdieu 2007, 259)

Za konec pa bi dodali še misel Ulricha Becka: »Kar državi preostane, so le poskusi zunanje politike. Toda ta častna oznaka, *poskus*, sicer običajna za neko literarno zvrst ali početje, je le za malokaj tako zelo primerna kot prav za to.« (Beck 2003, 209) S tem tudi zaključujemo to razpravo.

ZAKLJUČEK IN SKLEPNE MISLI

Odgovor na dispozicijo, ki smo jo podali v uvodu, je potrditev systemskega ustroja lastniških struktur medijev, tako naših, kot tudi tujih, in trditev, da se je mogoče znebiti tega z povečanim lastništvom države v medijih, v bistvu samo poslabša situacijo, ker so politični in medijski lastniki med seboj tako prepleteni, da je možno odstraniti njiv vpliv le z drastičnim sesutjem lastniškega sistema, kar je pa ob danih zakonskih predpostavkah nemogoče.

Tudi slovenski mediji so postali zelo prepleteni med seboj, na kar je večidel vplival politični razvoj Slovenije v devetdesetih. Lastniki podjetij, ki so lastnili ali so se lastnili so tudi bili večinoma nastavljeni s strani oblasti, tako z levega, kot tudi desnega političnega pola, kar je bilo zakrito s strani medijev s poplavo nekaterih dogodkov, ki niso imeli velikega pomena. Prav tako so izpostavili določene prakse razprav o smiselnosti nadzora delovanja medijev.

Stabilizacijski ukrepi, ki bi vsaj malce omilili sedanjo situacijo, so bili omejeni s konformizmom politike tretje poti, ki sta jo predstavila Giddens in Blair konec devetdesetih let. Slednja je prinesla v Evropa val liberalizacije političnega prostora znotraj Evropske unije, ki je imela hude posledice, ki jih čutimo še danes. Avtorji, kot sta Chomsky in Beck sta nam skušala povedati za te spekulacije, vendar kot pravi pregovor: volkovi tulijo, karavana pa gre naprej.

V luči tega lahko zaključimo, da bo na tem mestu potreben pristop, ki bo zelo taktično, preiščeno in dogmatsko utemeljeno vsaj poskušal razbremeniti medijski prostor vsakdanjih mahinacij s področja politične ekonomije. Ukrepi so potrebni za uveljavitev novih idej in političnih praks, ki so se razvile v 21. Stoletju in za naprej ugotoviti, kako bi vplival na družbena okolja posameznih mikroregij in makroregij. Če ne bomo sami ukrepali, kdo bo namesto nas, vendar zavedajmo se: boj z mlino na veter nam bo samo jemal energijo, ki bi jo lahko koristneje uporabili.

BIBLIOGRAFIJA IN VIRI

1. Bašić Hrvatina, Sandra, in Lenart J. Kučić. *Monopoli*. Ljubljana: Maska, 2005.

2. Bašić Hrvatin, Sandra, in Marko Milosavljević. *Medijska politika v Sloveniji v devetdesetih*. Ljubljana: Mirovni inštitut, 2001.
3. Bašić-Hrvatin, Sandra. *Odnos med mediji in politiko je »pokvarjen«*. 30. junij 2012. <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/42/korupcija/> (poskus dostopa 17. april 2013).
4. Bašić-Hrvatin, Sandra, in Brankica Petković. *In temu pravite medijski trg?* Ljubljana: Mirovni inštitut, 2007.
5. Bašić-Hrvatin, Sandra, Lenart J. Kučič, in Brankica Petković. *Medijsko lastništvo*. Ljubljana: Mirovni inštitut, 2004.
6. Beck, Ulrich. *Kaj je globalizacija?* Ljubljana: Krtina, 2003.
7. —. *Družba toeganja*. Ljubljana: Krtina, 2001.
8. Blair, Tony. „Tretja pot: nova politika za novo stoletje.“ *Nova socialdemokracija - opredelitve in kontroverze tretje poti*, 2000: 26.
9. Bourdieu, Pierre. „Javno mnenje ne obstaja.“ *Komunikološka hrestomatija 3*, 2007: 259.
10. Center za javno komuniciranje Ljubljana. „Medijska pokrajina.“ *Nadzor medijske koncentracije v državah EU*. 31. 12. 2004. <http://www.mediaforum.si/slo/pokrajina/medijsko-lastnistvo/lastniske-povezave/nadzor-koncentracije/> (poskus dostopa 17. april 2013).
11. Chomsky, Noam. *Somrak demokracije*. Ljubljana: Studia humanitatis, 2003.
12. —. *Profit pred ljudmi*. Ljubljana: Sanje, 2005.
13. —. *Prevlada ali preživetje*. Ljubljana: Sanje, 2006.
14. Erjavec, Karmen. *Novinarska kakovost*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 1999.
15. Giddens, Anthony. *Tretja pot: prenova socialne demokracije*. Ljubljana: Orbis, 2000.
16. Hayek, Friedrich August. *Usodna domišljavost*. Ljubljana: Krt, 1992.
17. Hegel, Georg Wilhelm Friedrich. „Oris filozofije prava.“ *Komunikološka hrestomatija 3*, 2007: 46-47.
18. Keane, John. *Despotizem in demokracija*. Ljubljana: Univerzitetna konferenca ZSMS, Knjižnica revolucinarne teorije, 1990.

19. Kos, Marko. *Slovenija in EU : gospodarstvo, znanost, družba*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 1998.
20. Košir, Manca, in Rajko Ranfl. *Vzgoja za medije*. Ljubljana: DZS, 1996.
21. Kustec, Simona. „Stopnja pluralnosti medijev v različnih političnih sistemih držav nekdanje Jugoslavije - 10 let kasneje.“ *Demokratski prehodi II*, 2001: 204.
22. Lippmann, Walter. *Javno mnenje*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 1999.
23. Lukšič, Igor. „Med politično strategijo in medijskim prijemom.“ *Nova socialdemokracija - opredelitve in kontroverze tretje poti*, 2000: 18.
24. Lukšič, Igor, in Andrej Kurnik. *Hegemonija in oblast*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče, 2000.
25. MEDIAWATCH. „Projekt Mediji za državljane.“ *Priporočila projekta*. 31. december 2006. mediawatch.mirovni-institut.si/media4citizens/studije/priporocila.pdf (poskus dostopa 17. april 2013).
26. Miheljak, Vlado. *Kako deluje kurja farma*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Dnevnik, 1999.
27. Miheljak, Vlado. „Politična kultura.“ *Mladina v devetdesetih*, 1996: 269.
28. Negri, Antonio, in Michael Hardt. *Imperij*. Ljubljana: Študentska založba, 2003.
29. Rousseau, Jean-Jacques. *Družbena pogodba ali načela političnega prava*. Ljubljana: Krtina, 2001.
30. Tocqueville, Alexis de. *Demokracija v Ameriki I*. Ljubljana: Krtina, 1996.
31. Uradni list. „Uradni List.“ *Uradni list RS*, št. 33/1991. 28. december 1991. <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199133&stevilka=1409> (poskus dostopa 6. marec 2013).
32. Weber, Max. *Protestantska etika in duh kapitalizma*. Ljubljana: Studia humanitatis, 2002.